

#StandwithUkraine

**TOGETHER UNITED:
НАУКОВЦІ ПРОТИ ВІЙНИ**

**Збірник тез
І МІЖНАРОДНОЇ БЛАГОДІЙНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Лабораторія проектів та ініціатив
Факультет міжнародних відносин
Факультет економіки та управління
Факультет інформаційних технологій і математики
Географічний факультет
Громадська організація «Інститут транскордонних ініціатив»
Ротарі Сателіт Клуб Київ Волинь Прайд

TOGETHER UNITED: НАУКОВЦІ ПРОТИ ВІЙНИ

**Збірник тез доповідей
І МІЖНАРОДНОЇ БЛАГОДІЙНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Луцьк
Вежа-Друк
2022**

УДК 172.4:005.745]: 004.773.6:378.4(477.82)
Т 50

Рекомендовано вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 7 від 28 травня 2022 р.)

Редакційна колегія:

Павліха Н. В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Волинського національного університету імені Лесі Українки, голова правління Громадської організації «Інститут транскордонних ініціатив», ротарійка.

Цимбалюк І. О. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Хомюк Н. Л. – доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки, ротарійка.

Науменко Н. С. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і управління проектами Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Т 50 Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. –1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,30 Мб.

ISBN 978-966-940-410-7

Видання містить тези доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції «Together united: науковці проти війни», яка відбулася 20 травня 2022 року у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У збірнику тез представлено результати обговорення сучасних викликів військових дій та пошуку шляхів до порозуміння і миру в третьому тисячолітті. У публікаціях розглядаються актуальні проблеми безпеки сталого розвитку, гуманітарної кризи, екологічних потрясінь; економічні наслідки військових дій; питання міжнародної комунікації та дипломатії на шляху до порозуміння та миру; аспекти застосування інформаційних технологій в екстремальних умовах; наслідки та ефекти вимушеної міграції; проблеми освіти і науки в умовах війни.

Збірник призначений для науковців, представників різних академічних дисциплін, докторантів, аспірантів, студентів й усіх тих, кого турбують питання наслідків військових конфліктів і відновлення розвитку та миру у третьому тисячолітті.

УДК 172.4:005.745]: 004.773.6:378.4(477.82

ISBN 978-966-940-410-7

© ВНУ імені Лесі Українки,
ГО «ІТІ»,

Ротарі Сателіт Клуб Київ Волинь
Прайд. 2022

Спесівцев Денис, к.ю.н.,
старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ВІЙНА:
ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ**

Широкомасштабне військове вторгнення росії на територію України і розв'язана агресором війна у Європі виступили потужним тригером для переосмислення багатьох аспектів суспільного життя і вектору розвитку усього світу. Європейські політики говорять про те, що «романтичний період після

холодної війни завершився» [1] і пророкують десятиліття небезпек і воєн [2]. Важливо розуміти, що на території України відбувається війна, яка, дійсно, у тій чи іншій мірі, яку сьогодні важко визначити заздалегідь, вплине практично на кожну державу і навіть на кожну людину. Ці аспекти піднятої проблеми будуть не раз ставати предметом розгляду на різних майданчиках.

Однак, водночас важливо зрозуміти і те, наскільки суспільство і механізм правового регулювання суспільних відносин, що складаються у різних сферах суспільного життя, зокрема цивільних відносин, був готовий до війни, наслідки він урахував її можливість і наскільки повинен був урахувувати. Передумовою для вирішення цієї проблеми виступає визначення зв'язку цивільних відносин і цивільного права, як інструменту їх регулювання, з феноменом війни.

Звичайно, на феноменальному рівні вплив цивільного права і цивільних правовідносин, зокрема цивільного обороту у цілому, на війну є меншим, ніж вплив війни на них. Тобто, як правило, сам факт існування цивільного права або виникнення, розвитку та припинення цивільних правовідносин певного виду, не впливає на війну як подію. У той же час війна практично завжди впливає на цивільні відносини, а також на цивільне право. Хоча все ж таки слід визнати, що такий вплив може бути взаємним.

В якості можливого фактору впливу цивільних відносин і цивільного права на факт початку збройної агресії може вступати лише інструментальна специфіка цивільного права, зокрема як набору методів і способів оформлення економічного обороту. Історії відомі випадки, коли у результаті політичних змін у певній державі суб'єкт нормотворення, втілюючи у життя нові програмні завдання, починав використовувати цивільне право як інструмент перерозподілу економічних благ, що створювало передумови для початку у тому числі військового протистояння. Наприклад, експропріація радянською владою,

починаючи з 1919 року активів у тому числі й іноземних компаній, що знаходились на території Росії створило реальні передумови для можливого збройного протистояння з іншими державами у пошуку рішення цієї проблема. І хоча такі кроки не призвели до міждержавного збройного конфлікту, проте підвищили градус напруги у відносинах з іншими державами. Адже у такий спосіб у безоплатному порядку об'єктів права власності було позбавлено досить широкі верстви населення і значну кількість юридичних осіб.

Проте, більш демонстративним прикладом використання цивільно-правових інструментів регулювання майнових відносин, що сприяло формуванню передумов для міждержавного збройного протистояння, виступали події, які отримали назву «націоналізація Суецького каналу», що пов'язувались з передачею владою Єгипту у державну власність компанії, яка управляла каналом і належала іноземцям. Ці події мали місце у 1956 році і призвели до збройного протистояння у якому прийняли участь з одного боку Велика Британія, Франція та Ізраїль, а з іншого – Єгипет, яке у подальшому отримало назву «Суецька криза», «Синайська війна» або «Синайська операція».

Очевидно, що у цьому випадку цивільно-правові механізми, які забезпечують перехід права власності на об'єкти цивільних прав, в основу яких покладається акт суб'єкта публічної адміністрації, були використані для забезпечення такого переходу на користь держави, на території якої фактично розташовувався об'єкт націоналізації. Це ж і призвело до наведених вище наслідків.

Поряд із цим вплив війни на цивільні відносини і цивільний оборот має більш глибокий характер.

З одного боку війна може призвести до негативних наслідків для життя та здоров'я людини чи завдати майнової шкоди особі. Також збройний конфлікт порушує складені економічні

відносини, оскільки виключається можливість виконання певних договорів, зокрема у місцевості, де проводяться бойові дії. Проте, з іншого боку, війна як і будь-який конфлікт може сприяти мобілізації зусиль як окремих осіб [3, С. 12], так і цілих галузей виробництва, пов'язаних з оборонним комплексом. Це ж сприяє перерозподілу структури цивільного обороту, а також визначає обсяг конкретного виду цивільних відносин у їх загальному масиві. Адже, цілком закономірно, що під час збройного конфлікту збільшується кількість недоговірних відносин, пов'язаних із завданням деліктної шкоди, а у цивільному обороті починають превалювати медичні товари, а також товари, роботи і послуги подвійного призначення.

І у цьому сенсі в умовах сьогодення війна у тому числі як масштабне збройне протистояння, яке може супроводжуватись завданням шкоди життю та здоров'ю фізичних осіб, майну фізичних або юридичних осіб, а також у цілому економічними заходами сторін, які приймають у ній участь, руйнуванням економічної інфраструктури, а також налагодженням нових економічних зв'язків і спрощенням чи навпаки ускладненням цивільно-правових процедур, окреслює досить цікавий ракурс проблеми. Адже, як ми зазначили, війна досить давній феномен як і цивільні відносини. У зв'язку з цим будучи тісно пов'язаним із повсякденним життям суспільства і переплетеним із суспільною свідомістю, досвідом і прагненнями, цивільне право просто не може не пов'язуватись, зокрема і з такими важливими обставинами життя суспільства як війна.

Ураховуючи зазначене вище, зв'язок сучасних цивільних відносин і механізму їх правового регулювання з війною можна продемонструвати за допомогою декількох груп цивільно-правових категорій.

В якості першої групи виступають категорії «особисті немайнові права», «майнові права», «цивільне правопорушення», «цивільно-правова відповідальність». Тобто

мова йде про цивільно-правову відповідальність за шкоду, завдану особистим немайновим та майновим благам особи у ході збройного конфлікту.

В якості ще однієї з груп правових категорій на рівні яких простежується зв'язок цивільних відносин і цивільного права, як інструменту їх регулювання, з феноменом війни виступають категорії «потреба», «мотив», «інтерес», «воля», «волевиявлення», «суб'єктивне цивільне право», «цивільний оборот».

Війна виступає одним із факторів, що визначають потреби учасників цивільного обороту. У першу чергу йдеться про потреби військового характеру, зокрема про отримання екіпіровки у вигляді бронежилетів, плитоносок, бронеплит, тактичних жилетів, кобур, підсумків для спорядження, прицілів, штурмових і тактичних рюкзаків, засобів радіозв'язку, засобів спостереження, зокрема біноклів, монокулярів, дронів, засобів тактичної медицини, зокрема оклюзивних пластирів, кровоспинних і знеболювальних препаратів тощо.

Безпосередньо бойові дії або реальна загроза їх здійснення у певному регіоні формують у населення і у військових потреби, які визначають мотиви, інтереси і волю до одержання відповідних майнових благ, внаслідок чого такі особи здійснюють акти усвідомленої юридично важливої поведінки встановленої нормою права форми, що призводить до набуття ними прав на відповідні блага, які вони можуть здійснювати для досягнення відповідної мети, тобто для задоволення відповідних потреб та інтересів.

Підсумовуючи викладене вище, слід констатувати, що Ураховуючи окреслений вище нерозривний зв'язок цивільних відносин і суспільства, суспільні відносини, урегульовані положеннями цивільного права, а також власне об'єктивне цивільне право як інструмент регулювання суспільних відносин, неможна розглядати, абстрагуючись від можливого

широкомасштабного збройного протистояння між державами або іншими акторами, наприклад, всередині держави, ігноруючи можливий вплив збройного конфлікту на суб'єктивні цивільні права та охоронювані законом інтереси осіб, порядок здійснення таких прав і задоволення інтересів відповідно, а також на динаміку, тобто виникнення, розвиток та припинення цивільних відносин у цілому. Незважаючи на те, що цивільне право є переважно «мирною» галуззю права, воно не може і не повинно «закривати очі» на можливий збройний конфлікт і «відводити від нього погляд». Навпаки, у межах свого предмету і з урахуванням властивого йому методу правового регулювання цивільне право повинно безпосередньо регламентувати ті аспекти цивільних відносин, що пов'язані з війною.

Список використаних джерел:

1. Петренко, Д. (2022, Січень 27). "Романтичний період після холодної війни завершився", - глава МЗС Латвії. Newsua.one. <https://newsua.one/news-world/60612-romantichnii-period-pislya-holodnoi-viini-zavershivsya-.html>
2. Павлюк, О. (2022, Травень 16). Орбана вп'яте обрали прем'єром Угорщини. Він знову заявив, що Будапешт не повинен "втручатись" у війну в Україні. // Суспільне.Новини. URKL: <https://suspilne.media/240070-orbana-vpate-obrali-premerom-ugorsini-vin-znovu-zaaviv-so-budapest-ne-povinen-vtrucatis-u-vijnu-v-ukraini/>
3. Hussein A. F. F., & Al-Mamary Y. H. S. (2019). Conflicts: Their Types, And Their Negative And Possitive Effects On Organizations. International Journal of Scientific & Technology Research. 8(8). 10–13.